

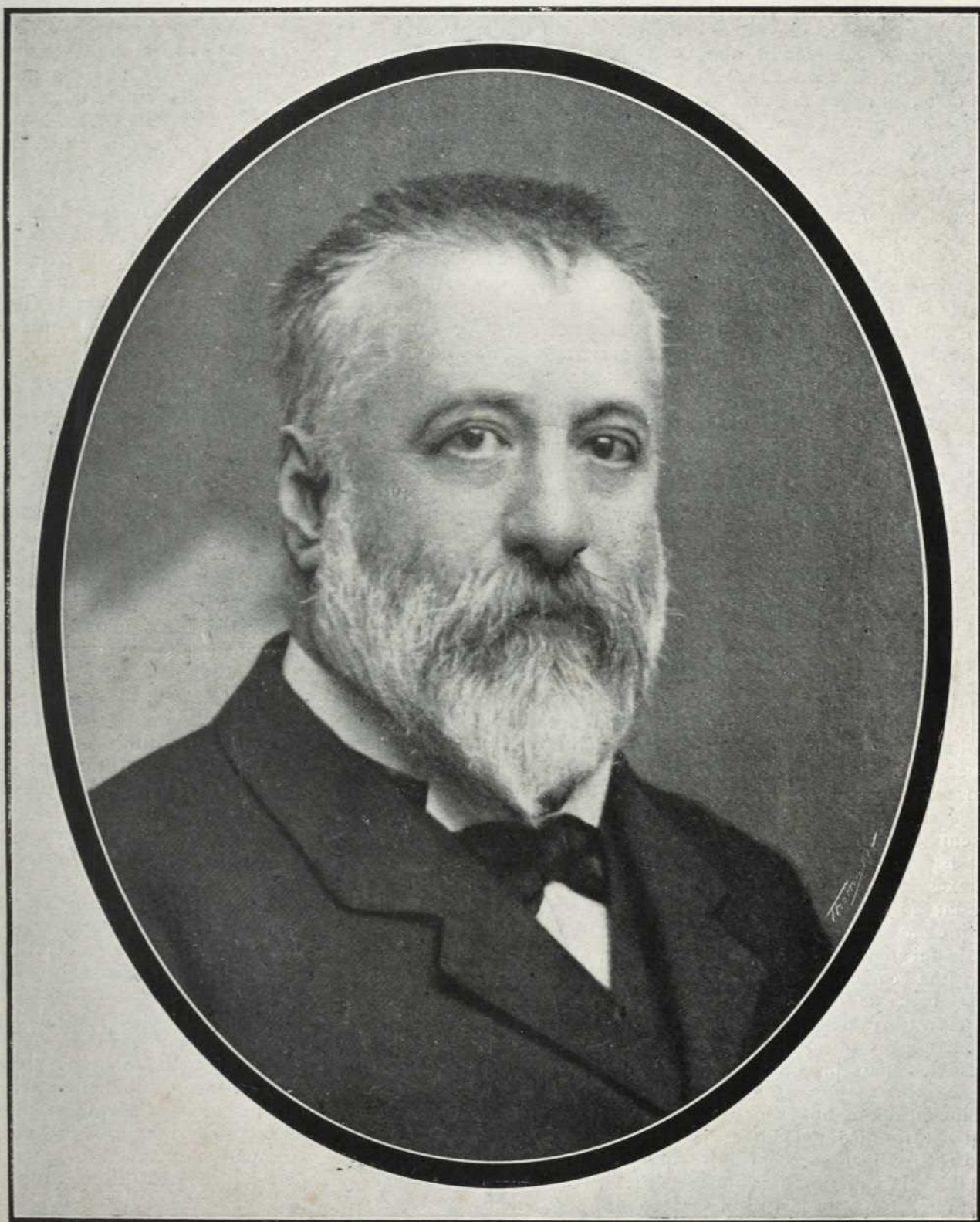
Il·lustració Catalana

REVISTA SETMANAL IL·LUSTRADA

ANY X

BARCELONA 2 JUNY 1912

N.º 469

DON MARCEL·LÍ MENÉNDEZ Y PELAYO

† A SANTANDER EL 19 DE MAIG

LO gran Mestre ha mort. S'ha trencat sobtadament l'aparició d'aquells llibres portentosos que'ns omplien de goig y a la vegada d'espant, treball gegantí en que triomfaven per igual lo bibliòfil y'l sabi, lo crítich y l'artista, confosos en un sol home y que venien a ser les construccions parcials ab que sa intel·ligencia sobirana anava bastint desde fa 35 anys l'edifici monumental de la Historia de la cultura ibèrica; ha desaparegut l'astre de llum vivíssima de quals resplandors directa ò indirectament vivia tota l'actual erudició espanyola; s'ha apagat aquell far generós y esplèndit que conduhia ab seguretat y guiava sense perill als qu'en ell fiaven al lliensarse a navegar per lo mar plè d'esculls de les belles lletres.

La mort del gran Mestre es una pèrdua sense compensació possible; una desgracia qu'afectarà no pas a una nació sola sinó a tot lo món intel·lectual, però de moment los que més l'han de sentir d'una manera immediata son los devots dexebls qu'a son entorn s'alimentaven de tan admirables lliçons, los que ab àvida expectació espiaven lo nou llibre que sortia de sa ploma pera devorarlo impacientment ab los ulls, y sobre tot los que, animats per sos consells ò per son exemple, s'arrisaven a entrar per lo camp de la investigació y del estudi de les fonts directes, per los quals en Menéndez guardava sempre tota sa benevolensa y sa més cara predilecció.

Era en Menéndez y Pelayo una d'aquexes figures prodigioses que sembla que la bondat de Deu envii de vegades al món, pera estalviar a la generalitat dels homes una tasca penosíssima, a recullir en condensació y resum los treballs realitzats durant sigles per l'espiritualitat humana salvantlos axís de sa dispersió y anulament. Y si en aquest concepte no ens cansem de celebrar la gloria de un Sant Isidor, d'un Alcuino ò de tots aquexos copiladors y polígrafs de la Edat Mitja y del Renaxement, ¿què no dirèm de la labor impossible del gran Menéndez qu'en sa vastíssima enciclopedia en plè sigle XIX abarca la historia de la intel·ligencia a través de totes les centurises, abassegant tots los trets més característichs de sa producció infinita?

Y lo inconcebible no es encara l'haverlo vist triomfador al cim de sa carrera fins a obligar a reconèixerli una intel·ligencia superior a la dels mortals, sinó qu'aquesta ja's revelés axís a sos companys de les primeres aules universitaries que fàcilment presagiaven sa futura gloria al escoltarli embadalits ses explicacions in-

verossímils en les que no hi havia llibre de qualsevol llengua que no conegués, ni materia qu'escapés a la perspicacia de sa misteriosa intuició. Jo que'l vaig conèixer al any 1871 quan encara no tenia 15 anys, vaig tenir la sort de formar part de la primera colla de devots que ha tingut a Barcelona y en nostres diaries passejades no hi havia entre nosaltres qui no estés ja convensut de la omniscencia de nostre *Marcelino*.

Es, donchs, la mort d'en Menéndez una immensa desgracia pera la cultura universal, de la que sens dubte n'era lo millor ornament. Es cert que'ns restarà per sempre, com inestimable herencia, la seva opulentíssima producció que la mort no li ha dextat revisar ni completar com volia y que ab tot y axò fora suficient pera coronar d'immortalitat nó a un home sol, sinó encara que fos a una dotzena d'autors diferents que l'haguessin realitzada. Però lo que no's trobarà ja may més, lo que inútilment cercaràn enllòch los amichs, los devots, los dexebls y fins los desconeguts, compatricis ò extrangers, que casi a filera feta venien a tothora a demanarli la solució de qüestions literaries, es aquella paraula vibrant, d'entonació ferma, clara, precisa, decidida, ab que responia a tothom, desfeya'ls dubtes, dava les últimes noticies y com una biblioteca vivent senyalava tots los autors qu'havien tractat lo tema ò aconsellava'ls camins que calia pendre pera portarlo a terme. Tants com los que'l venien a veure eren los que li escrivien ses consultes, y en Menéndez may dexà de contestarne cap, y ab sos milers y milers de cartes, si poguessin reunir-se, se'n farien també volums de grandíssim interès literari. Era un pròdich que repartia'ls tresors a mans plenes a tothom que n'hi demanava, y no obstant la mina d'hont los treya en lloch de mimvar encara anava creixent y fentse més grossa cada día.

Per axò los avesats a sentir sa veu, a estudiar sos llibres y a consultarlo de prop senten més que ningú lo dolor de sa desaparició per que saben que no la trucaràn may més cap porta ahont se respongui a sos dubtes ab tan decisiva autoritat y tan fonda sabiesa. Lo Mestre se n'ha anat y'ls que'l voltaven no veuen entorn més que la tristesa y la foscor. Figurèuvos un d'aquests immensos rius americans, de riberes tan allunyades que cap mirada pot dominarles, que ja més qu'un riu sembla un mar que fecondisa serenament les terres vehines omplintles d'alegría y d'ufanor y figurèuvos qu'en un día impensat s'estronca de cop y volta la esplèndida corrent de ses aygues dextant tota

la terra axuta, abandonada y ab l'amenssa de la desolació y de la miseria.

Ja fa bastants anys que trobant que la vida era molt curta y desconfiat de poguer realisar tots sos projectes, en Menéndez pensà en desentendres del estudi d'altres civilisacions a fi de consagrar-se exclusivament a la de totes les rasses hispàniques per *abdós móns espargides*. Y desde llavors se lliensà a la feyna ab aquell brahó que li era tan propi fins a convertir-se en lo depositari de tot lo cabal científich d'Espanya y fins a poguerse dir qu'ell sol com un nou Atlas sostenia sobre ses forsudes espatlles tot l'esplèndit firmament de les lletres ibèriques. Fou llavors quan als *Heterodoxos*, a *La Ciencia española* y a les *Ideas estéticas* afegí l'assombrosa Antologia dels lírichs castellans, l'estudi dels Orígens de la novela, la colossal edició de les obres de Lope de Vega y cent altres Monografies y pròlechs y crítiques de publicacions, ab tot lo qual ha reconstruït y fet de nou la Historia de la literatura espanyola que quarant'anys enrera pot dirse que no existia, limitada a la obra de Ticknor, estimable per ser d'un extranger, a la incompleta y encara poch sòlida d'Amador de los Ríos y als execrables textos universitaris que eren un conjunt de falsatats ò de lleugereses. Los editors y marmessors literaris d'en Menéndez podrien explotar encara los apunts de sos vint anys de càtedra, que'ls alumnes tingueren cada curs l'acert de taquigrafiar, y de tots aquests abundantíssims materials pot resorgirne una Historia que no té cap més literatura del món, deguda al esforç d'un sol home.

Pera poguer dur a cap aquesta y les altres empreses titàniques que humanament no semblen possibles, Deu l'havia dotat de totes les millors condicions intel·lectuals y físiques, de una comprensió rapidíssima, d'una memoria que s'ha fet proverbial y fins d'una salut de ferro y d'un refinament de sentits inexplicable. Ell llegia, llegia sempre, y acostumava dir que la lectura es lo suprem goig de la vida, però pera ferse càrrech d'una obra li bastava la quarta part del temps que necessitaria qualsevol que no fos ell. Quan se preparava pera escriure sobre una materia determinada, endevinava desseguida les obres qu'havia de veure pera dexarla agotada: tenia l'instint de la fura pera sorprendre'ls llibres en los caus més amagats, l'olorar del llebrer pera rastrejar los passatges pertinents rebutjant los altres y, un cop aplegats los materials, al internarse en la essencia de son tema, la mira-

da del llop cerver que, segons los grechs, tenia la virtut d'atravessar fins les parets.

Per aqueixa potencia maravellosa podia embestir los assuntos més allunyats de ses aficions y arribar a dominarlos ab possessió absoluta. Com a Kant, com a Víctor Hugo, la música no li deya res y no obstant un entusiasta estudi de la estètica del geni de Bayreuth li feu sentir tota la grandiositat dels drames musicals de Wagner y a defensarlos eloqüentment; no l'acabava d'atreure la musa popular y una digressió de sa Antologia dels lírics lo portà al conexament del Romancer castellà y'l convertí en un eminent folklorista; no tenia gayres simpaties per la Prehistoria, però al veures obligat a parlarne en los Prolegomenes de sos nous *Heterodoxos*, ell ha sigut qui ha dit a Espanya la última paraula sobre aqueixa ciencia.

Y es qu'havia nascut exclusivament pera la lectura y l'estudi y pera transmetre després als altres, en síntesis incomparables, lo producte de tants afanys y desvetllaments. Pels llibres renuncià a fer familia, al pler dels viatges y de les distraccions, a augmentar sa fortuna no acceptant magnífiques ofertes de les Repúbliques sud-americanes a cambi d'anarhi a donar una tanda de conferencies y, lo qu'encara es més, pel goig d'entregar-se de plè a la erudició renuncià a la poesia que li somreya y en la que jo tinch per cert qu'hauria guanyat gran fama, y es indubtable que per sos estudis hauria abdicat no sols d'un ducat com Pico de la Mirandola, sinó encara qu'hagués sigut d'un trono real. Ses últimes paraules son la condensació de tota la seva vida; moments abans de morir quan se convens de que la Mort l'espera, no li sab greu dexar lo món més que per una sola cosa: «¡Oh! ara que tenia tant per llegir!»

Y tot axò encara no donaria una idea prou exacta de qui era en Menéndez y Pelayo. Mesurat y reflexiu en tot lo que tractava y crítich infalible, podia encara possehir tan gran sabiesa, tanta erudició y tanta feconditat y ser no obstant un escriptor de lectura àrida y penosa. Però justament l'incomparable *montañés* era lo primer estilista que are tenia Castella. Tanta era l'amenitat de son estil, fins al tractar les materies més abstractes o més estrictament didàctiques, que segurament ha de ser tingut com un dels més grans divulgadors de la ciencia qu'ha vist lo món. Senzill, clar, transparent sense ombra d'afectació ni de posa acadèmica, vens a tots los altres prosistes actuals de pura imaginació, y sense perdre son caràcter, arriba de vegades

EN MENÉNDEZ Y PELAYO
ESTUDIANT DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

a encararse ab los grans clàssichs del sigle d'or prenent ab tota naturalitat quan la ocasió ho demana un tò plè de la més alta magestat y magnificència. En sa Antologia hi han evocacions històriques que podrien firmar ab complascència los més grans artistes de la paraula.

Una rahó més particular fa que Catalunya hagi de plorar amargament la mort de nostre amich. En Menéndez sentia un vivíssim afecte per la nostra terra. Sos primers ensaigs literaris los havia escrit a Barcelona, aquí trobà'ls primers companys que l'endevinaren, aquí's formà en l'escola del bon sentit y aprengué'l menyspreu de la divagació y de la vanitat formulista, y aquí sentí com un tan gran Mestre com en Milà y Fontanals lo saludava devant de tots los dexebls dientli que ja era digne d'ocupar la seva càtedra.

Nosaltres, los seus amichs, escamparem pels quatre vents la nova de tan venturós descobriment y com aviat casi tots comensarem a ensajarnos en la literatura incorporantnos al estol aleshores tan brillant del catalanisme, al cap de poch temps en Menéndez se cartejava ab tots los nostres poetes y ja no'ns fou cap sorpresa lo triomf del insigne *montañés* en ses famoses oposicions y en la publicació dels *Heterodoxos*.

En Menéndez la recordava ab eterniment la conexensa de sos primers amichs catalans y no l'he vist cap vegada que no'm recordés lo coral

afecte que sentí per en Jaume Gres y per en Bertràn y Bròs, ja fa tant temps malaguanyats. Ab en Rubió y Lluch especialment lo lligà una amistat estretíssima, una amistat de germà, sostinguda per una constant correspondència en la que pot dirse qu'en Menéndez li comunicava tots los passos de sa vida.

Quan tornà per la Exposició de 1888, era ja amich de tots los nostres escriptors, conexedor de ses obres y fins recitador de no poques de ses poesies. A mi m'havia dit qu'en cap més regió d'Espanya havia vist una joventut tan entusiasta, tan franca y per la que sentís tanta simpatia. Però la conexensa més venerada per ell, per que siguié la més profitosa y més trascendental pera sa vida, fou la del doctíssim Milà y Fontanals. En Menéndez ha confessat que fou qui l'encaminà y contribuí als sòlits fonaments de sa grandesa futura. Tothom coneix la influencia del ilustre vilafranquí en les obres d'en Menéndez y aquests dos noms ja han de ser per sempre més inseparables.

En Menéndez correspongué al afecte dels catalans y fou per tot Espanya lo propagandista de la nostra llengua y dels nostres homes. Aviat en Milà fou estudiat y imitat per la joventut estudiosa de la Cort, poguentse assegurar qu'avuy compta ab més fidels dexebls allí qu'aquí. Condemnant l'encongiment ab que nosaltres parlem de les nostres glories (y en lo bon Milà era realment excessiu) sortí en Menéndez a ponderar, ab l'alta entonació ab que ho

EN MENÉNDEZ Y PELAYO,
MANTENEDOR DELS JOCS FLORALS DE BARCELONA L'ANY 1888
EN QUAL FESTA LLEGÍ'L DISCURS QUE COPIEM

sublimava tot, les immortals figures de Ramon Lull, d'Ausiàs March, dels grans prosistes de la Edat Mitjana, de Boscà, de Carideu, sense oblidar los principis de nostra Renaxensa y'ls inspiradíssims poetes de nostre temps, y segellà tan valentes apologies ab la més calorosa defensa que s'ha fet de nostra llengua y ab la de la restauració dels Jochs Florals de Barcelona, que son únics y d'ordre molt distint dels altres que pretenen imitarlos.

Per axò la nostra terra sent aqueixa mort com si's tractés de la d'un de sos fills més estimats, ja que per lo menys lo catalanisme literari pert lo millor advocat que tenia devant de les altres regions d'Espanya. ¡Que Deu hagi obert les portes de la gloria a nostre noble amich! Catalunya no l'oblidarà may més. Y quan bufin los vents de tempesta y tornin, com tornaran, los dies agitats qu'hem vist tantes vegades en que's desvetllen los odis y les recriminacions calumnio-

J. FRANQUESA Y GOMIS.

Discurs de Gracies llegit per D. Marcellí Menéndez y Pelayo en los Jochs Florals de 1888, essent Reyna de la Festa la Reyna Regent Donya María Cristina.

SENYORA:

Lo Consistori dels Jochs Florals de Barcelona, prossehit de pregon respecte y sincer entusiasme, ve, en aquest trigèssim aniversari de sa restauració, a rebre honra tan gran com may pogueren somniarla aquells literats modestos qu'en una època que ja comensa a ser llunyana, alsaren de la pols l'oblidada lira de sos passats y tingueren lo valor de renovar lo cant en la llengua que mamaren ab la llet materna.

Ja ho heu sentit, Senyora. Exa llengua, rebrot generós del tronch llatí, geya, no fa mitx segle, en trista y vergonyosa postració. Fins son nom propi y genuí se li negava, ni aquí li havia de conèixer sots la disfressa d'aquelles peregrines denominacions de *llemosina* y *provensal* ab que solien designarla'ls pochs erudits que's dignaven recordarse d'ella, encara que fos per darla per morta y rellegarla desdenyosament a algun museu d'antigalles? Es cert qu'en los llabis del poble la llengua continuava vivint, mes ¡que diferenta d'aquell bell catalanesch qu'En Muntaner parlava!

Rompuda la tradició, cadena d'or de les etats, triomfant per tot arreu lo neologisme, silenciosa la parla de les Muses, a no ser en pochs y devegades hermosos cants, qu'eren com fochs-follets que feyen encara més visible l'obscuritat y negror de la nit, sols un miracle patent podria salvar la parla catalana de sa ruina y afanyosa descomposició y del aviliment en que per fors ha de caure la llengua que, abdicant la corona imperial de la ciencia y de la poesia, s' resigna als usos de trivial y informe dialecte.

Y aquest miracle Deu volgué que's complís. Deu, que va fer curables als individus y als pobles, y que's torna la memoria quan los hi fa més falta, consentí que *la morta* s'axequés de son sepulcre y comencés a parlar com si fos viva.

Y aquí la ténieu, Senyora, llensant de sos llabis lo doll de la paraula armoniosa y eterna. Es la matexa parla arrogant que un día ressonà per tots los contorns del Mediterrani: la que sentiren sotsmesos l'Etna fumejant y la gentil serena del Panslipo: la que feu estremir les ruïnes de la sagrada Acròpolis ateniense y les

afraus isardes de la Armènia: la llengua que com anell novial dexà'l Rey Conqueridor a Mallorca y a València: la llengua en que dictaven ses lleys y escriven ses gestes aquells gloriosos prínceps del Casal d'Aragó, qual corona reposa sobre'l front de vostre fill amigablement enllasada ab la corona d'Alfons lo sabí.

Y per axò, Senyora, sou vinguda a escoltar amorosament los accents d'aquesta llengua no forastera, ni exòtica, sinó espanyola y neta de tota taca de bastardia. Vostre generós y magnànim esperit compren que l'unitat dels pobles es unitat orgànica y viva, y no pot ser aqueixa unitat fictícia, verdadera unitat de la mort: compren també que les llengües, signe y penyora de rassa, no's forgen capritxosament ni s'imposen per força, ni's prohibeixen ni's manen per lley, ni's dexten, ni's prenen per voler, puix rès hi hà més inviolable y més sant en la consciència humana que'l *nexus* secret en que viuen la paraula y'l pensament. Ni hi hà major sacrilegi, y ensemps més inútil, que pretendre engrillonar lo que Deu ha fet espiritual y lliure: lo verb humà, resplendor dèbil y mitx esborrat, però resplendor al fi, de la paraula divina. Y entre totes les formes de la paraula humana, quina més de mal tòrcer y més indòcil a tota imposició que la paraula artística, la paraula del poeta, ni quin poeta ha d'esser lo qui's veja forsat a traduhir son pensament y a buydarlo en un motllo estrany, y comporte en sí mateix lo trist divorci de la idea y de la forma, com si en l'art la idea no fos ja una forma y se la pogués concebre escarida y nua, semblant a una ànima desterrada que va cercant, frissosa, un còs ahont albergarse? L'Historia'ns diu qu'en lo llarguíssim període de més de tres centuries en que els catalans dexaren de conrar son patri idioma; en lo llarguíssim període que va de Boscán fins a Cabanyes y Piferrer, ni un sol poeta de primer ordre, ni ab prou feynes de segon, nasqueren en esta terra catalana, y pel contrari, tan bon punt re-nasqué la llengua, rebrotà ab ella'l sentiment poètic, talment com se poblen les boscuries d'aucells cantadors a la tebia y amorosa alenada de la primavera.

Tot axò ho sabeu y ho sentiù, Senyora, ab delicadesa de dòna, ab esperit de

sobirana. Y aquí pot dubtar qu'en aquest dia obté'l Renaxement català la sanció suprema ab dignarse vostra mà augusta acceptar la flor simbòlica de nostres certamens, flor modesta y humil, ja ho veheu, verdadera flor poètica, símbol de pau y d'amor, no símbol de somniades rebeldes, ni de discordies, ni d'agris. Y vulla Deu, Senyora, si alguna boyra, dexta de passats erros y tempestats, s'interposa encara entre l'ànima de Catalunya y l'ànima de Castella, tan fetes pera estimarse y pera compendres, que cayga desfeta devant de Vos, que sou l'amor d'abdós pobles juntats en un.

Tals son los vots qu'en esta diada formula'l Consistori per boca del últim de sos membres, però'l més desinteressat en est cas, y per axò precisament elegit. No sols per que confonch en mon afecte de germandat y de rassa a totes les gentis ibèriques en abòds mons espargides, sinó per que, essent lo castellà ma llengua nàdva, degul a Catalunya una part molt considerable de ma educació literaria, y català fou lo més sabi y'l millor de mos mestres, y tot axò'm lliga estretament a Catalunya, tenint alguna cosa de pietat filial aquest meu afecte.

Perdonau, Senyora, qu'haja parlat de mi en tan alta ocasió en que sols deuria haverhi paraules per una gran Reyna que doblement nos presideix, y per una gran poesia que renaix. Jo necessitava dirvos quelcom que'm vessava del pit, y explicar de pas ó disculpar ma presencia en aquest lloch, al costat d'homes que son ornament gloriós de les lletres catalanes en les quals apenes he gosat penetrar com dexeble y aficionat. Mes hi hà coses que'ls propis no poden ni deuen dir, per que en ells seria vanagloria, y pera dir aquexes coses solem servir los forasters.

Rèbè de nou Vostra Magestat l'homenatge de gracies qu'en nom de Catalunya li tributa aquest Consistori, y rèbin també'l testimoni de nostre més coral afecte totes les corporacions y persones qu'han contribuït al lluhiment d'aquesta solemnitat sens exemple, que ab apariencies de regional y exclusiva, es en lo fons una de les més enèrgiques afirmacions del sentit tradicional de la nació espanyola.

¿Què ha passat ab el Discurs presidencial dels Jochs?

Aquest escarafall qu'alguns diaris barcelonins feren el dia 7 del mes passat, els feu estampar en ses columnes grosses inexactituts, intencionades insidies y acusacions directes, que no rectificaren ni després de ma carta del dia 8, prou clara y terminant, de la qual al publicarla suprimiren el títol *Una bombolla de savó* que jo hi havia posat aposta com un avís de que tot l'avalot promogut no tenia cap ralió ni fonament; axò feya creure en un propòsit per part d'algú de continuar l'escàndol ò *la reclame*. Y com que, en mes tentatives per aclarir les coses, m'he convenut de lo difícil qu'es lograr que certs diaris confessin llealment un error de judici, ò una falsa informació, ò l'abus d'un col·laborador atrevit, com faria qualsevol particular que s'estimés; en defensa dels Jochs Florals y meva, vaig a posar, en aquestes planes, cada cosa en son punt, fent l'història de tot lo succehit en aquesta qüestió.

Comensaré, cronològicament, pels fets. Explicacions y comentaris vindran després.

Lo Dr. Vogel escrigué desd'Alemanya un Discurs, y al ser aquí, veient les coses d'altra manera, determinà esmenarlo. L'entregà a sos amichs del «Correo Catalán», advertintlos que no'l publicassin tal com estava, per que'l volia modificar y que ja se'ls enviaria'l definitiu; lo dia abans dels Jochs lo Secretari dels Mantedors entregà personalment al redactor del «Correo Catalán» la copia impresa del Discurs tal com l'esmenà son autor y tal com l'endemà'l llegí públicament en l'acte de la festa. A pesar d'axò, aquell diari publicà'l dilluns lo Discurs sense les modificacions. Per què? ell s'ho sabrà. Però consti que fou contra la voluntat y contra les ordres del seu autor.

Quan lo Dr. Vogel s'enterà'l dilluns, dia 6, a la tarda, de la malifeta ò equivocació del «Correo Catalán», atenent als caràcters y temperaments de les persones qu'havia conegut aquells dies a Barcelona, s'apressà a escriure a D. Eugeni de Ors aquesta carta, plena de cortesia, que tirà al Correu:

Barcelona, 6 de Maig de 1912.

Sr. En Eugeni d'Ors.

Distingidíssim senyor meu y volgut amich: Me dono pressa pera aclarirli a vostè lo que ha passat ab el meu discurs d'ahir.

Ja haurà vist que'l *Correo Catalán* ha publicat un text un xich diferent del que jo vaig pronunciar. El text del *Correo* es el que jo havia escrit a casa. Arribat aquí y instruhit dels detalls de l'adjudicació del premi Fastenrath, d'acort ab el senyor Matheu, a qui havia enviat el discurs per que l'esmenés si'n tingués fretura, resolguí llevarne les alusions que hi havia fet per a retre homenatge jo també a la Benplantada.

Ens semblà un acte de delicadesa que li devíem al seu talent y als seus mèrits, que reconeix tothom. Mentrestant va venir un redactor d'*El Correo Catalán* y me va demanar facilitats per publicar el discurs en son dia. Fou una imprudència meva'l donarli a n'aquesta senyor una copia, encara

que jo afegís (com ho confirmarà) que se li enviarien certes correccions, que fins allavors jo no les tenia concertades. No sé com va ocórrer que no's manà'l text corretgit — y nòti vostè que no dich esmenat — al *Correo Catalán*, ò be si's manà (per que no he tingut temps per treure'n l'aygua clara), que publicà'l text original.

Sigui com sigui, volgut Xenius, me sab greu en l'ànima que pugui haverhi en axò motiu per ferir la seva. Però estich segur qu'es prou forta y està prou per demunt de les febleses humanes, sigui oblit ò allò que sigui, per riure també d'aquest embull. Per lo que'm toca a mi, no vull pas esperar un moment per demanarli perdó, que no li costarà gayre tampoch acordàrmel.

Seu devot s. s. sincer admirador y afectísim amich. — EBERHARD VOGEL.

Lo dia 7, alguns diaris del matí y de la nit sortiren, ab la mateixa indignació y ab paraules molts semblants, fent escàndol ab unes suposades coaccions inquisitorials, atacant grollerament als Jochs Florals, al estranger que'ns feya l'honra de presidirlos, y a algú més que devia treballar a l'ombra. «La Publicidad» publicà un escrit firmat Rafael Marquina demanant al Dr. Vogel que digués quí li havia fet esmenar el Discurs. «El Poble Català» posà a Derrera Hora un article sense firma, titolat *Una indignitat*, que deya així:

Ahir, a la nit, se comentava ab forta ira una nova qu'avuy no podrèm més qu'insinuarla, però que constituirà, en quant sigui coneguda, un escàndol literari, en el que no tant sols patiran les lletres, sinó la cortesia y delicadesa catalanes.

El fet es aquest. El discurs del doctor Vogel en els Jochs Florals ha estat mutilat ò modificat en quatre ò cinch llocs distints. Per què? Signora encara. Les mutilacions y suplantacions haurien tal volta passat desapercebudes, si un periòdic no hagués publicat el discurs original qu'havia obtingut del doctor Vogel abans de cometre l'indignitat. Naturalment, confrontats el discurs original y'l que podem dir oficial, ha estat comprovada l'alteració de l'escriptura primitiva.

Tot lo esborrat ò modificat se referia a «La Ben Plantada». Es un atach, donchs, implacable y groller contra l'Eugeni d'Ors. El doctor Vogel feya del paral·lel entre'l geni alemany y «La Ben Plantada», l'entranya del seu discurs. Aquest, ab les alteracions incalificables qu'ha sofert, queda obscur y devegades incongruent. Però l'obra de l'Eugeni d'Ors no s'esmenta per res y l'enveja y la ruïnat triomfen.

Demà parlarem llargament d'aquesta indignitat. Avuy, per les baxes ànimes el menyspreu per l'Ors, el més efusiu desagravi...

«La Veu» de la nit, posava en lletres grosses lo títol que li hem copiat per encapsalar aquestes ralles, obrint ab elles una secció sensacional, hont acullia's dos escrits de «La Publicidad» y «El Poble», posanthi de sa cullita y sense firma lo que segueix:

Els nostres Jochs Florals han sobreviscut gloriosament a la època de que son fills. Es que tothom havia curat sempre fins avuy de mantenir la institució en son prestigi de festa pura y elevadament literaria. Tota

banderia, tot esperit de partit se dexaven a la porta. Qualsevulla exclusivisme, qualsevulla passió de rivalitat eren dexats encara més lluny.

Aquesta bella tradició, que a tots honorava, ¿s'haurà interrompuda enguany? No gosem, no volem creureho.

Sia com vulgui, vetaquí's fets. Del discurs del senyor president dels Jochs Florals d'enguany, l'ilustre filòlech alemany Dr. E. Vogel, han aparegut a la premsa barcelonina, dues versions. La una es presa del manuscrit original del autor. L'altra d'una copia que oficiosament se facilità a la premsa, y es també la qu'havem publicat nosaltres, ben lluny de creure, en axò que avuy tot ens sembla forsarnos a creure, en una adulteració, en una mutilació del pensament del autor.

Perque'l càs es aquest, que la versió oficiosa discrepa profundament del original. En aquesta el sabí estranger, mogut de son conexement y amor per les creacions genuïnament catalanes, havia prè per assumpte de son discurs un encament entre'l Geni germànic y «La Ben Plantada», la creació del nostre company Eugeni d'Ors, que l'eminent estranger veyia com xifra y símbol del esperit català. En la versió oficiosament comunicada a la premsa, l'assumpto s'ha estraït, s'ha forsat, s'ha violat, per fer desaparèixer la figura y el nom y adhuch tota alusió a «La Ben Plantada», per escamotejar l'homenatge que un alemany insigne retia axí a una obra catalana y a son autor.

La substitució, aviat notada pels qui llegien ahir la premsa del matí y del vespre, suscità, en els cercles literaris, sense distinció de matissos ideals, ni polítichs, un fort moviment d'indignació. De mà en mà passaven els exemplars del «Correo Catalán», qui ha resultat precisament esser aquell qui per etzar ha insertat la versió primera, y els dels altres diaris.

La nostra conclusió, per ara, es no més aquesta: El doctor Vogel té'l dever d'explicarnos la confusió, l'erro que hi hà, sens dubte, al fons de tot axò, que tan greument sembla comprometre la tradició d'imparcialitat y de serenitat que ha regnat sempre en els nostres Jochs Florals.

Com era natural, D. Eugeni d'Ors, per delicadesa tractantse de cosa propia y sobretot per tenir a la butxaca la carta explicativa del Dr. Vogel, no prengué part personalment en aquesta campanya de reclamacions y malfianses. Però, al costat de les parrafades sense firma, sortí en «La Veu» d'aquella nit aquest escrit:

UN PRECH AL DOCTOR VOGEL

«Vigile, Teresa, que'ls aucells nocturns no moren pas, perque sigui dia...»

(*La Ben Plantada*).

Xenius, de tot l'escàndol literari que detalla la premsa avuy, no més sab una cosa, no més vol saber una cosa: La nostra Teresa ha estat afrontada gravement. — Som uns quants, a Catalunya, qui sentim més vivament aquest afront que si s'adressés a nosaltres mateixos.

Ha estat gravement afrontada la Teresa y ho ha estat, sens dubte, algun de sos compatriotes, just en el moment en que un estranger generós y ilustre l'anava a honorar.

Per quí?

El doctor Vogel, es qui'ns ho pot dir, es qui'ns ho dirà. El doctor Vogel, víctima també de la malifeta, no pot tornar-se son encobridor.

Nosaltres gosem demanar al eminent professor que, sobre la seva honrada paraula de cavaller germànich, sobre la seva escrupulositat d'home de ciència, — ens declari tota la veritat de la obscura substitució.

XENIUS.

Com se veu, l'escrit anònim y'l firmat Xenius exigexen al Dr. Vogel la explicació que tenia ja en son poder D. Eugeni d'Ors.

El dimecres, dia 8, insertà «La Publicidad» un altre article firmat també Rafael Marquina, ab un atach personal que li perdono com a una criatura entremaliada y consentida.

En «El Poble» hi surt un escrit firmat Marius Aguilar, que, en forma personal, continua la Indignitat anònima del dia anterior.

«La Veu», a la nit, copia trossos d'aquells dos articles, y s'entreté en fer comparacions entre'l borrador del Discurs y'l text definitiu, de les que'n resulta que si'l Dr. Vogel hi posà, de primer, quatre vegades el títol d'un dels llibres sortits l'any passat, després l'esborrà totes quatre. Y afegeix al cap de vall:

Però poch importa, en resum, el detall del número de vegades que'l nom aparegués; lo important es que la Ben Plantada era en la versió original un dels personatges simbòlics, l'encarament dels quals constituïx l'objecte del discurs. Lo important ara es que se sàpiga quí ha volgut portar davant un extranger y un hoste lo ressó de nostres passions.

El doctor Vogel sortí ans d'ahir de Barcelona, en direcció a Vich, en hora molt matinal, abans de poder informarse de la notícia dels diaris del matí. S'esperava pera ahir el seu retorn y pera molt aviat la seva contesta.

El dia 9, dijous, el Dr. Vogel escrigué una carta dirigida a la *Prensa de Barcelona*, explicant tot el fet del Discurs, y la envià primerament a «La Veu». Sobre la una, dos senyors esperaren al Dr. Vogel al carrer d'en Petritxol (sabent qu'havia d'anar a dinar a casa d'un amic que hi viu), y al cap d'un'hora de conversa li arrencaren el permís per que la carta a la *Prensa de Barcelona* fos retirada y no se publicués. A dos quarts de tres, un dels dos senyors (nó'l més interessat) se personà a casa meua per demanarme que no enviés als diaris una carta que sabien que jo havia escrit, negantmhi jo rodonament; dues altres demandes o proposicions respecte al volum dels Jochs, d'una audàcia increïble, foren per mi igualment refusades.

«La Veu» de la nit no publicà la carta a la *Prensa de Barcelona*, però sí la meua datada del dia 8, suprimint la capsalera y donantla sols a títol d'informació. Deya així:

Sr. Director de «La Veu de Catalunya»
Molt senyor meu y de tota consideració:
He de pregarli que dongui aculliment en son diari a les següents declaracions que faig més qu'en defensa propia, de la Insti-

tució dels Jochs Florals y dels seus homes.

Lo doctor Vogel, President dels Jochs Florals d'enguany, tingué la deferència d'escrivir-me que m'enviaria anticipadament son Discurs pera «esmenarlo de les rucades que contingui».

Rebut el Discurs, compost sense esmena y ab les probes a la butxaca, vaig trobar al doctor Vogel el divendres passat quan sortia ab los altres mantenedors de la visita al senyor Bisbe; y allí al peu de la porta, va dir-me que volia veurem per que convenia suprimir del discurs les alusions a «La Ben Plantada», contestantli jo que també ho pensava així, y quedant en trobarnos al vespre al Hotel.

Hi arribà'l doctor Vogel prop de les deu, sortint de la sessió dels Estudis Catalans, vegé les probes, tantejà esmenes ab llapis tot sopant, y trobantse molt fadigat, se les quedà per corregirles l'endemà matí.

Dissabte, a les nou, vaig passar a recullir-les, vaig anar a l'impremta per ferhi les correccions posades pel doctor Vogel, y més tart vaig entregarnhi sis copies que n'havia demanat y sis més al senyor Secretari dels Mantenedors pera'ls diaris.

Lo doctor Vogel me'n donà les gracies, y llegí ell mateix son discurs a la Festa.

Y no ha passat res més, y tot lo que's diga contra d'axò (per dirho clar) es mentida.

Aquesta es la bombolla de savó qu'han inflat uns quants diaris, sense cap respecte al il·lustre doctor Vogel qu'ha de veure com son acte d'extrema delicadesa s'ha prè per excusa d'aquexa xarbotada de llot qu'han axecat una vanitat inaguantable y unes petites passiones.

Reservant mon criteri personal sobre homes y coses, li agraheixo per endavant, senyor Director, la inserció d'aquestes manifestacions, quedantli amich afectíssim y
S. S. Q. B. S. M. — FRANCESC MATHEU.

En el mateix número qu'insertava la meua carta, hi estampava «La Veu» les ralles següents:

Ens havem resistit a la evidència tant com havem pogut... Ahir mateix, interrompíem la copia d'una versió, en el mateix punt en que s'indicava un nom, en que's veyia una acusació concreta.

Avuy ja no cap resistir. Cal sometres a la veritat. Un dels nostres vicis de temperament s'ha exacerbat aquesta vegada, ha caygut en els acostumats extrems.

El Dr. Vogel ha escrit a l'Eugeni d'Ors. Aquesta carta, adreçada particularment, pot avuy fersè pública, gracies a una autorisació, millor dit, a la expressió d'un desitx, manifestada telegràficament pel Doctor Vogel ahir vespre, abans del seu retorn a Barcelona.

En aquesta carta, el President dels Jochs Florals, ab gran correcció y procurant, com es natural en ell, endolcir la violenta situació creada, cita no obstant un nom, apunta els motius.

Sobre'l contingut d'aquesta carta l'Eugeni d'Ors ens ha manifestat lo següent:

— Estich satisfet de la correcció ab que'l doctor Vogel m'ha autorisat a la publicació de la seva carta. Estich entristidíssim per lo que en aquesta carta's diu y, més encara, per lo que s'hi dèxa endevinar.

Dues coses hi hà en ella completament clares: un nom propi y la indicació d'un motiu relacionat ab l'adjudicació del premi Fasthenrath.

En cambi hi hà un aspecte que no es tan clar: Se diu que la modificació va esser feta en obsequi «als seus mèrits y talents, etc.»

Aquest sacrifici del autor ¿a quí va dedicat? Si es an a mi, no crech dever acceptarlo. Me donaré, donchs, per content si se'l dèxa sense efecte. —

Y per més qu'en la edició de l'endemà matí deya que la meua carta explicava tota la meua intervenció en l'assunto y que l'havia rebuda després de compost lo qu'acabem de copiar, lo cert es que tornà a donarla a títol informatiu y estampà de nou les anteriors parrafades sense treuren rès.

Lo divendres, dia 10, «La Publicidad» inserta la carta del Dr. Vogel del dia 6 y la meua del 8; y unes ralles a continuació firmades també Rafael Marquina, contenint verdares insulcencies, sobre tot al Dr. Vogel, que ja passen de criaturades; l'acusen, com qui no diu rès, de fer la farsa d'escrivir una carta'l dia 9 (ayer mismo) y fetxarla'l 6.

«El Poble» publica també les dues cartes, y hi posa per cua aquestes ralles sense firma:

Ens sembla que després de llegides les dues cartes, tothom podrà formar-se concepte exacte de lo succehit.

Dissabte, dia 11, veyent que cap diari havia rectificat les acusacions estampades, vaig dirigir-me per escrit als Directors de «La Veu» y d'«El Poble» queixantme de la desatenció y demanant una rectificació lleal.

Diumenge, dia 12, «La Publicidad» inserta una carta del Dr. Vogel, sense ferhi cap comentari. Com qu'en ella per desmentir la farsa suposada per D. Rafael Marquina'l dia 10, lo Dr. Vogel reclama un testimoni de major escepció, la copiem. Diu així:

Señor Director de *La Publicidad*.

Muy distinguido señor mío: Si aun en los últimos momentos de mi permanencia en ésta acudo a la hospitalidad de las columnas de su diario, es porque uno de sus colaboradores se obstina en defender y ampliar suposiciones completamente gratuitas acerca de las dos versiones de mi pobre discurso.

Nada tengo que añadir a la carta que dirigí el lunes por la noche al señor Xenius y que al fin *La Veu de Catalunya* publica el jueves; pero mi honra, que hasta ahora ha salido ileso de estas discusiones, me obliga a insistir en que:

1.º Yo escribí esa carta sin consultar a nadie, la eché al buzón a eso de las ocho, y horas después, cuando estaba en el primer concierto de la Sinfónica (P. d. I. M. C.), ya referí a nuestros amigos allí reunidos el contenido de la misma carta.

El doctor Falp, con quien comí el mediodía del lunes, fué, según me dice hoy, el martes a la Redacción de *El Poble Català* para informarla del contenido de la carta que esbozé, ya la tenía esbozada en la cabeza, pero que no pude escribir antes de las siete de la noche por tener que acompañar a otros amigos a Llaveneras. A la hora dicha, dije también al señor Eladio Homs en la puerta del Hotel, que iba a escribir una carta a Xenius declarándole la verdad sencilla y entera de lo sucedido: todo esto veinticuatro horas antes del *prech* de Xenius.

2.º Esa carta confirma el señor D'Ors haberla recibido el martes (diga él mismo a qué hora), y aunque ya representase la

contestación á su *prech*, no la publicó porque no se creyó autorizado para ello.

Con esta ocasión vuelvo a hacer constar que yo solo asumo la responsabilidad de las alteraciones que creí deber introducir en mi discurso por un sentimiento de delicadeza, que tan natural me parecía a mí, y que algunos no logran comprender porque prefieren ahondar más y más las zanzas que separan los diversos campamentos literarios. Mas en estos días he debido convencerme cuán distintos son los criterios de delicadeza...

A mi tierra vuelvo con el corazón lleno de sentimientos muy contrarios; a pesar de todo, procuraré que entre ellos sea el agradecimiento que predomine y me anime a proseguir una tarea cuyas dificultades y peligros amargas experiencias me han enseñado a apreciarlos mejor, pero que temo mi ingenuidad germánica no consiga sortearlos.

De usted, señor Director, affmo. s. s.,

DR. EBERHARD VOGEL.

Llàstima que'l Sr. d'Ors no se'n debia enterar; per axò no debia correspondre a la cavallerositat del Dr. Vogel.

El día 14, dimars, «El Poble» publica la meva carta del 11, qu'es aquesta:

Senyor Director de «El Poble Català»

Molt senyor meu y de tota consideració: En l'edició d'ahir, dia 10, després de copiar la carta del doctor Vogel y la meva, posa «El Poble» per tot comentari: «Ens sembla que després de llegides les dues cartes, tothom podrà formar-se concepte exacte de lo succehit».

Axò no diu res, ni aclareix res, ni rectifica res. Y lo que'ls hi cal als Jochs Florals y al President del seu Consell es una rectificació completa de les calumnies estampades en aqueix diari suposant mistificacions de discursos y coaccions al doctor Vogel, que son falses en absolut. Deya jo en ma carta franca y llealment, que tot axò es mentida. El que l'ha dita de bona fe, pot rectificarla, fent honor al ofès injustament y honorantse a sí mateix ab la rectificació.

Someto aquest cas de consciencia, senyor Director, al judici de vostè. Ni'ls Jochs Florals ni jo podem quedar, ni un dia més, ab les suposicions calumnioses que'ns ha llen-sat aqueix diari; ni'ls Jochs s'abaxen a bat-xillerfes de genteta, ni jo a tergiversar textos d'altres; he dit ben clar que «es mentida», y ho torno a dir, y ma paraula val un xich més que les baxes murmuracions que'l seu diari ha recullit.

Crech que vostè, senyor Director, per catalanisme y sobre tot per esperit de justicia, tornarà en «El Poble» per la nostra dignitat, fent rectificar les acusacions calumnioses que, si quedessin en peu, serien pera aqueix diari una «indignitat» verdadera.

Espero confiadament de la seva cavallerositat y bona fe una rectificació honrosa y justa, estalviant-me'l sentiment d'haver de desmentir en altra forma les injurietes ab que ha tacat les planes de «El Poble» alguna ànima baxa.

Mentrestant se repeteix son afectíssim amich y devot s. s. q. b. s. m.

FRANCESC MATHEU.

A continuació hi posa unes quartilles del seu redactor Marius Aguilar, en les que aqueix senyor declara que tot lo que ha estampat aquell diari sobre aquest assumpte, es escrit d'ell, y assegura for-

malment que no he reclamat rectificació a cap més diari qu'al «Poble».

En vista d'aquesta afirmació falsa, torno a escriure al Director de «La Veu» demanantli que, si no vol rectificar res, declari al menys que jo li vaig reclamar en carta del dia 11.

També escrich al Director del «Poble» aquestes ralles per tancar la qüestió ab el seu diari:

A don Antoni Rovira y Virgili,
Director d'«El Poble Català».

Present.

Molt senyor meu y de tota consideració: la meva carta, dirigida personalment a vostè, es contestada en el seu diari d'ahir, dia 14, per aqueix senyor Marius Aguilar, qui declara que sols ell ha escrit els dos articles dels dies 7 y 8.

Per més qu'en aquests articles se parli de... «indignitat» (no sé quantes vegades)... «escàndol literari... mutilacions y suplatacions... atac groller... enveja... ruïnat... pera les ànimes baxes, el menyspreu... mistificació... inquisició flouresca... procés de innoblesca... l'envejós que té por de la incompetencia... cor plebeu... ruïnat moral... Canallesch tot axò... una cobardia posantse màscara de menyspreu...» y altres fineses per l'estil; desde'l moment qu'aquest senyor se'ls fa exclusivament seus, li prego, senyor Director, que doni per no feta ma demanda de rectificació, per que no'm cal. N'hi hà prou ab que jo digui lo que dich en mes dues cartes anteriors.

Pregantli la inserció d'aquestes ralles en son diari com a final d'aquesta qüestió per la meva banda y anticipantli les gracies, té'l gust de repetir-se son afm. amich y s. s. q. b. s. m.

FRANCESC MATHEU.

El dissabte, dia 18, «La Veu» (que no havia publicat la meva carta del dia 11 ni rectificat res) publica la que copiem, ab la nota de la Redacció que la segueix:

«Molt senyor meu y estimat amich:

Havent afirmat un diari d'aquesta capital que jo no havia reclamat sinó a n'ell la rectificació de les acusacions estampades en una part de la Premsa sobre les correccions d'esmenes del discurs del doctor Vogel; no per mi, sinó per lo que pogués afectar al bon nom de la honorable institució dels Jochs Florals, li prego, senyor Director, que's digni, si no rectificar les acusacions, al menys fer constar que li vaig demanar en carta del dia 11.

Agrahintli per endavant li queda sempre afm. amich y devot s. s. q. b. s. m.

FRANCESC MATHEU.»

Ens complavem en corroborar l'exactitut del fet qu'en aquesta carta s'exposa: varem rebre la carta, del dia 11, dirigida a nom de persona que té gran autoritat en aquesta casa. No la varem publicar per que del text mateix de la carta's despenia que no era desitx del firmant que fos publicada, ni varem, ab ocasió d'ella, tornar a parlar de la qüestió literaria que la motiva, per que per nosaltres, més que pera ningú, era aquesta una qüestió desagradable, per esser qüestió entre amichs, entre persones que merexen tot el nostre afecte, tota la nostra consideració.

D'una banda, un col·laborador nostre tan assenyat y benivolgut com l'Ors, qual obra complexa y vasta pot provocar tota mena de sentiments, desde l'admiració entusiasta fins al odi, tots, menys l'indiferencia. D'al-

tra banda, les personalitats que formen el Consell Directiu dels Jochs, totes elles lligades ab nosaltres ab vincles d'afecte també, més encara que del tracte, nascuts del respecte per la seva obra, pel seu esforç en el renaxement de la nostra Catalunya.

Perxò varem abstenirnos de donar-ne compte; y podiem ferho, desde'l moment qu'havíem publicat íntegrament la carta-circular del president del Consell Directiu dels Jochs Florals, senyor Matheu, malgrat els duríssims atacs que contenia; desde'l moment que al publicarla varem reconèixer — y no'ns fa res de repetirho — qu'en aquesta carta exposava en Matheu tota la seva intervenció en l'esmentat assumpte.

Es més; veyem en aquest incident un síntoma dolorós que'ns feya més desagradable el reparlarne: un síntoma de mala intel·ligencia, de desamor, de ruptura entre dues generacions literaries. La divisió dels apassionaments se feya principalment per edats y axò es un mal; que'ls pobles son tant més forts quan, servant cada generació la seva personalitat y fent cada una la seva obra, més fortament se comprenen y relliguen unes generacions ab les altres.

Perxò, en comptes d'enfortir aquest mal tornant sobre aquesta qüestió, val més oblidar tots plegats les recriminacions y ofenses que s'han creuat en un moment d'apassionament que'l temps farà veure excessiu per totes bandes, val més que aprenguem de sentir mutual respecte els uns pels altres: els uns per les coses y'ls homes que'ls han precedit; els altres per les novetats y les impetuositats juveníloles y les estridencies y fins les il·lusions (que de tot hi hà sempre) dels que pugen.

Y'l dilluns, dia 20, vaig enviar al Director de «La Veu» aquesta última carta, que no ha publicat:

Sr. Director de «La Veu de Catalunya»

Present.

Molt Sr. meu y estimat amich: permètim dos mots finals a les seves ralles del dissabte a la nit, que per matar un conflicte poden crearne dos de nous.

Declaren que la qüestió que jo creya entre'l diari y jo, s'es empetitida, ja que es una qüestió entre amichs, entre persones que merexen tot el nostre afecte... D'una banda, un col·laborador nostre tan assenyat y benivolgut com l'Ors... D'altra banda... etc., lo qual vol dir evidentment que tot lo que'l diari ha estampat sense firma motivant les meves cartes, no es de la Redacció, sinó del seu col·laborador. Si axò s'hagués dit desde'l primer moment, nos hauríem estalviat: jo'l reclamar res a «La Veu», y aquesta l'aparèixer responsable de conceptes que resulten no ser seus.

Parlen també de ruptura entre dues generacions, de que la divisió dels apassionaments se feya principalment per edats; aquesta suposició, que considero totalment equivocada, es d'una gravetat suma, y cal desvanèxerla... Jo, al menys, no pretench l'honra de representar cap generació. Y, particularment, he donat y estich donant proves de tot lo contrari a una suposició tan trista.

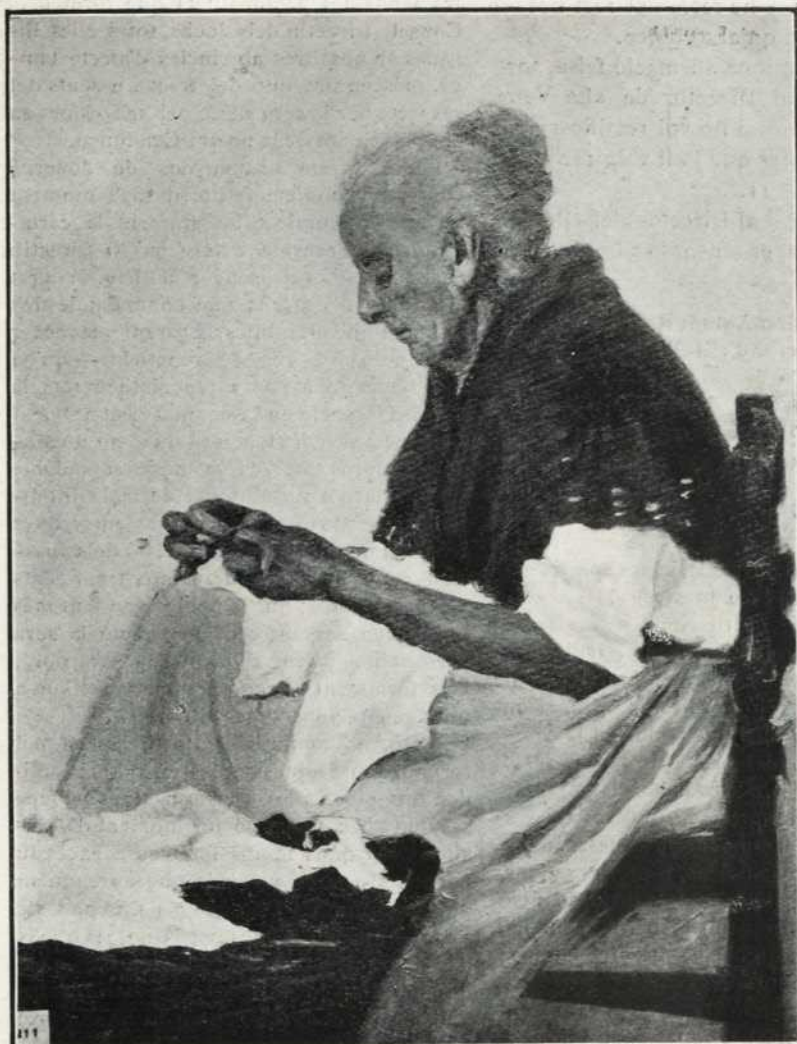
No tinch res més que dir a «La Veu». Li queda com sempre, senyor Director, amich afm. y s. s. q. b. s. m.

FRANCESC MATHEU.

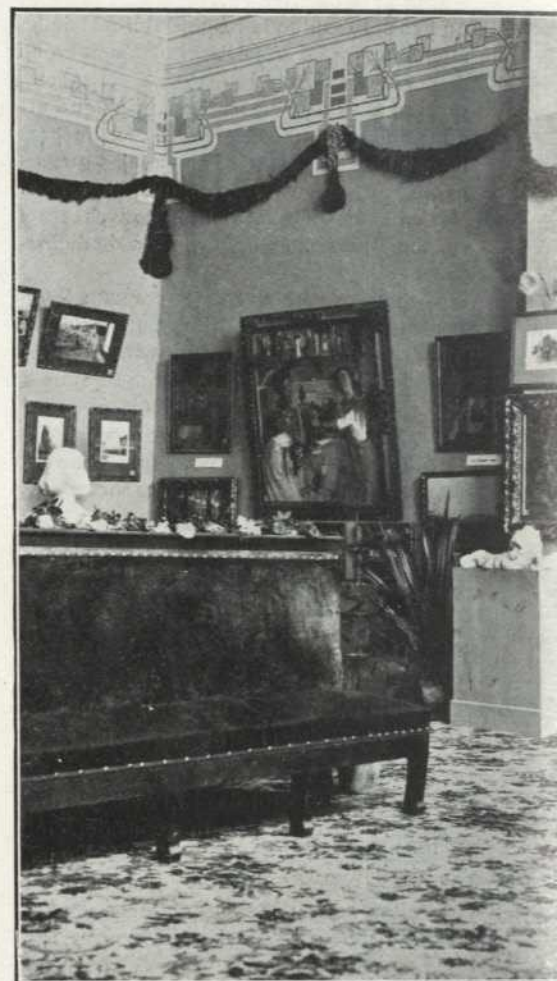
B. 20 Maig 1912.

Fins aquí, la historia. Les explicacions, al número vinent.

FRANCESC MATHEU.

REPASSANT LA ROBA, PER MANEL VILLEGAS BRIEVA

VISTA PA

COM reconforten l'esperit aquestes Exposicions comarcals que de tant en tant se celebren en nostra terra! Un dia es Girona, un altre Sant Feliu de Guíxols, Vilanova, Reus. Ara l'ha feta Lleyda, la simpàtica població durant molts anys mitx atuhida pel centralisme que tot ho corcava.

Avuy tot ha canviat en aquella encontrada, un ayre de renovellació tot ho embauma y ja son possibles homenatges y Exposicions com les qu'ha celebrat aquesta anyada.

Avuy nos congratulem nosaltres de poder publicar en aquestes planes una mostra de les belles obres d'art que formaren en la referida Exposició d'artistes lleidatans y creyem

LA TERRASSE, PER XAVIER GOSÉ

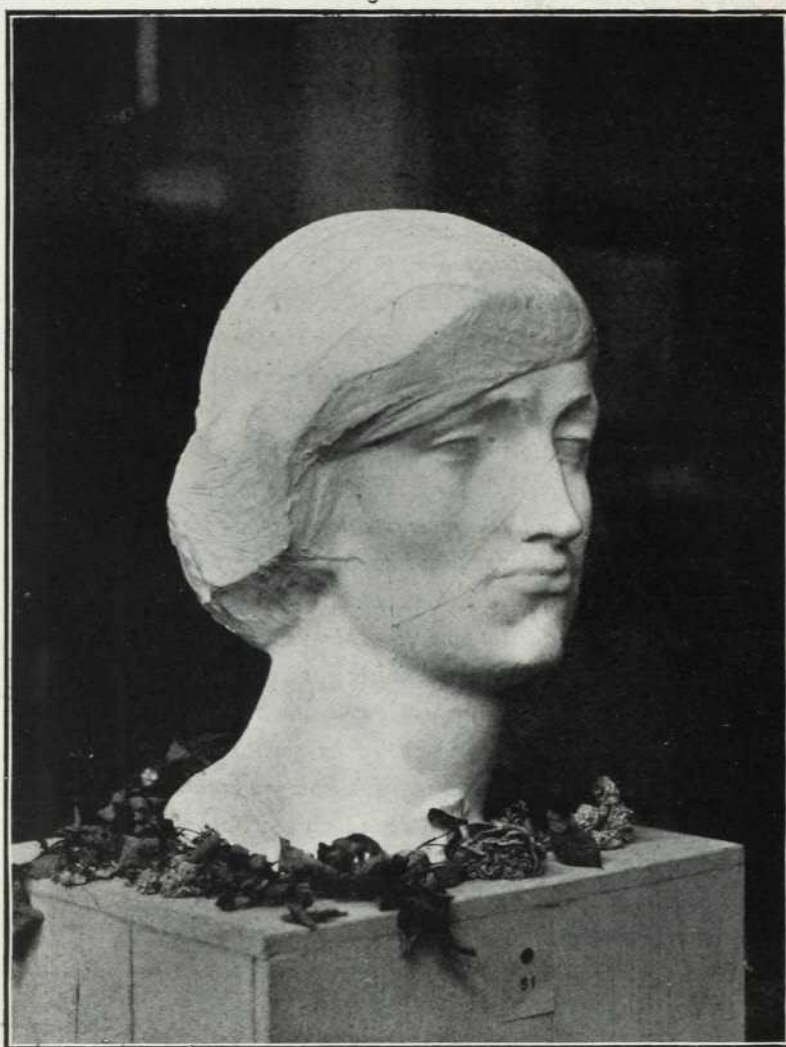

PICOS DE LA NAJARRA,

ART DE LLEYDA

ALA D'EXPOSICIÓ

JUNO, PER JOAN BORRELL Y NICOLAU

MORERA Y GALICIA — (Lladó f.)

que nostres llegidors veuràn ab goig una manifestació tan esplèndida de la vida espiritual de l'hermosa ciutat del Segre, una de les més poètiques y somniadores de la nostra terra.

L'acte inaugural d'aquesta manifestació artística va tenir lloch lo 11 del passat ab assistència d'autoritats y lo més distingit de la ciutat, qui s'honrà donant més relleu ab sa presència a un acte cultural de tanta importància.

Rèbi aquella ciutat germana la nostra coral enhorabona y la felicitació més sincera pera'ls organitzadors de la matexa.

LL. ABADAL.

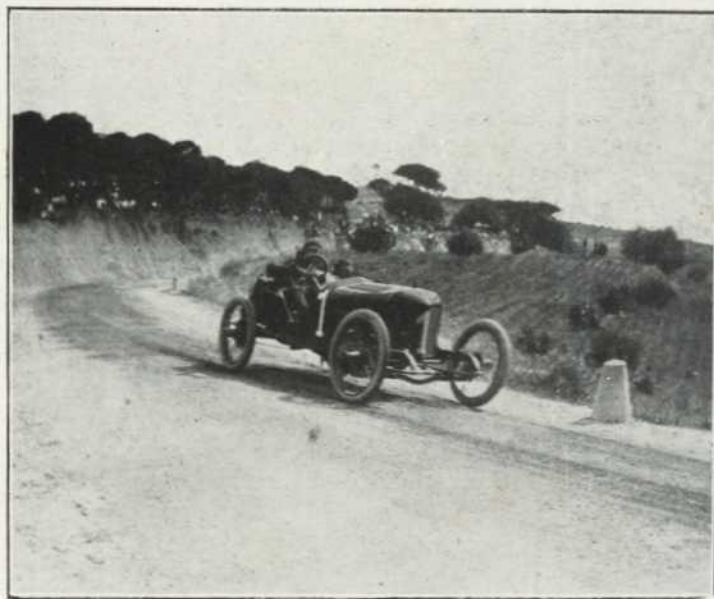
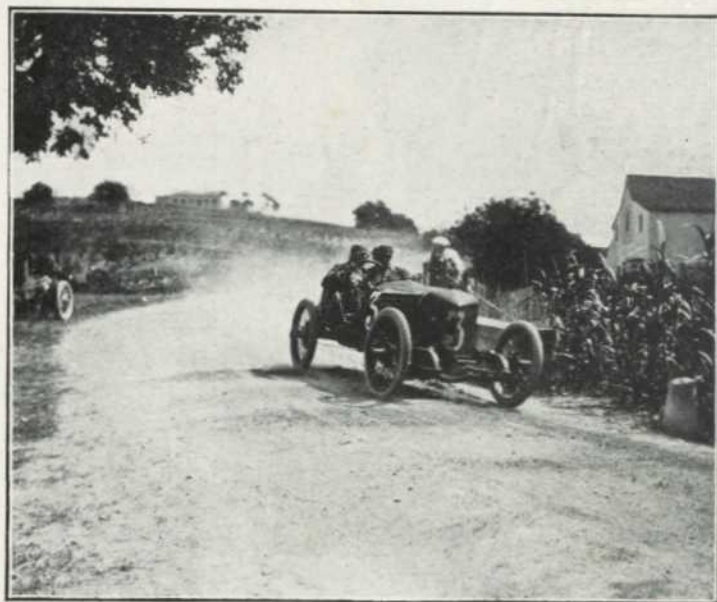
ANIMES ALEGRES, PER BALDOMERO GILI Y ROIG

DEL MEU CARNET

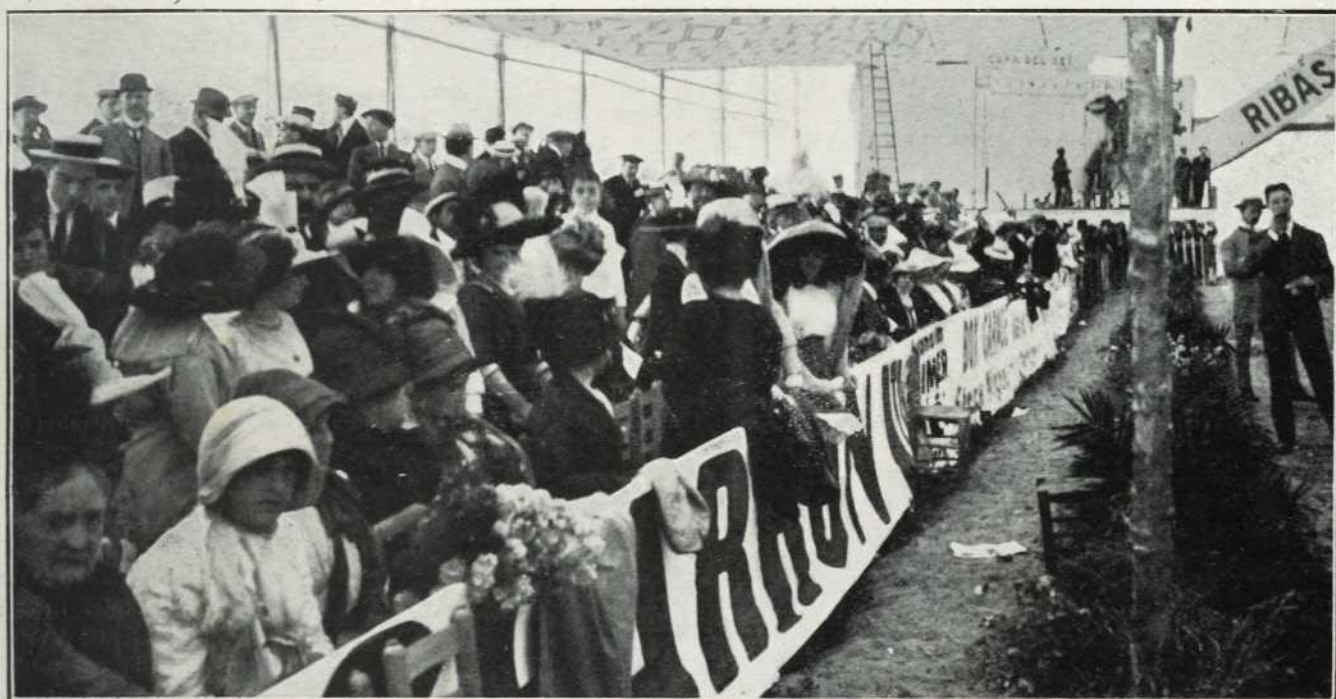
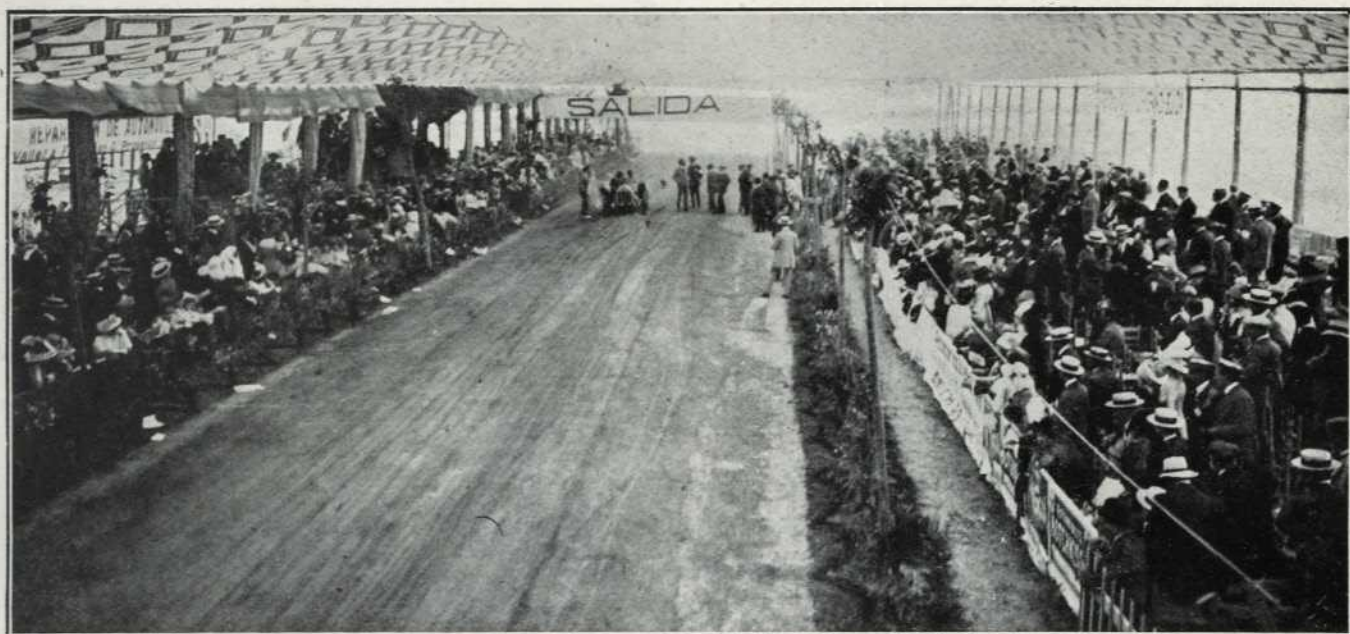
EL marit de la intel·lectual reuneix en grau heroych totes les condicions del martre... fè a tota proba, valor sublim, humilitat extrema y adoració vers l'amor per què's sacrifica. Quan la seva dòna parla ell s'aguanta la respiració y la mira fit a fit com miraria a Salomó si per un miracle se li apareixia al Casino pera ferhi un discurs, y quan al vespre's troba a la intel·lectual, estudiant, entra de puntetes a la cambra, se treu les sabates sense fer soroll y's fica al llit silenciosament. Als companys de penya'ls hi diu tot sovint: «ahir vam llegir una Ponencia al Congrés feminista que fou molt aplaudida» ò be «avuy hem escrit un treball pera una Revista alemanya que'ns ha sortit molt rodó.» Desde que's va casar perdé'l nom y ningú el coneix més que pel «marit de la Senyora Tal.» Al principi de son matrimoni, un cop s'atreví, més per ignorancia que per mala intenció, a que la seva dòna li cosís un botó dels calçotets, però al ferse càrrech de la mirada d'ella's resignà a posàrsels ell tota la vida. Fòra d'un petó furtiu de quan eren promesos, que li costà una enèrgica protesta en forma de bofetada, no n'hi ha donat may més cap, estrenyentli la mà en les grans ocasions, ab gran dolor sempre de la seva. A taula ella'l serveix y del pollastre li reserva la petxuga y dels dolsos els merengues ò'ls que tenen crema, y de la fruyta li treu el pinyol. Si pugen a un taxi, ella dona les senyes d'hont van, y si son en un tramvia ella mateixa estira'l cordó del timbre quan han de baxar. Ell es qui compra la xaxella quan fa falta y qui's cuyda d'avisar que portin vi de la Costa ò patates de Berga. Alguna vetlla, mentres ella llegeix algun tractat de Filosofia, ell se la contempla per sobre «El Noticiero Universal» que té estirat entre les mans y l'admira ab tota l'ànima. Algun cop, anant pels carrers de la ciutat, el tempta la visió d'alguna bellesa femenina y fuig ab una tremolor de pànich, pensant ab el pou de ciencia que té a casa esperantlo a l'arcoba... Al cafè juga al dòmino ab els amichs y ab ella a escachs ab ventatja de dues torres ò de torre y un cavall si es que pert; per que si per casualitat guanya, la sabia li dona la Reyna y li fa mate indefectiblement. Encara qu'ell no ho enten, devegades li llegeix ella algun treball y si s'atreveix a ferli alguna observació, somriu misericordiosament. En els actes públics hont la seva dòna actua, ell l'abandona al comentari dels sabis, mentres ell en un recó de sala espera, digne en son paper de intel·lectual-consorte, l'hora d'acompanyarla a casa...

CARLES DE FORTUNY.

LES CARRERES D'AUTOMOVILS DEL PASSAT DIUMENGE

TRES VIRADES INTERESSANTS
EN DIFERENTS LLOCHS DEL CIRCUIT
(Juandó f.)

UNA SORTIDA. — LES TRIBUNES. — L'ARRIBADA DEL GUANYADOR DE LA COPA ESPANYA. — (Ballell)

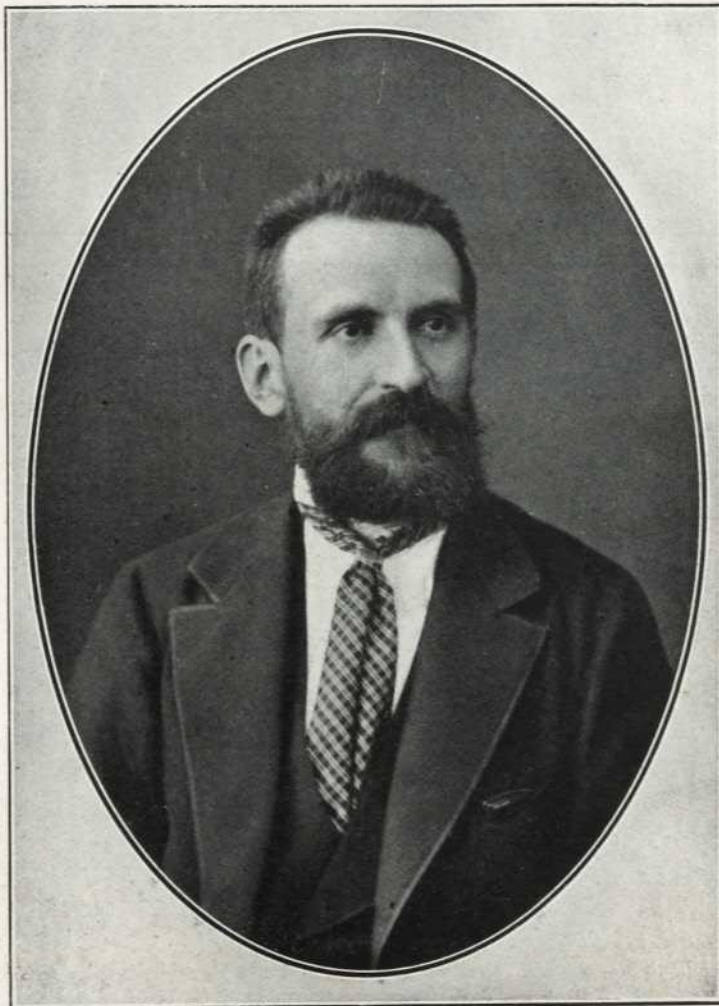
EL PRESIDENT DE LA ASSOCIACIÓ D'ARQUITECTES DE CATALUNYA SENYOR PUIG Y CADAFAELCH
LLEGINT SA CONFERENCIA SOBRE LES RUINES Y EXCAVACIONS D'AMPÚRIES EN EL MATEIX LLOCH DE LES EXCAVACIONS EL 15 DEL PASSAT — (Esquirol f.)

EL MESTRE SR. FARGAS, DE SANT CARLES DE LA RÀPITA

AQUEST mestre català de soca y arrel, que comp- ta avuy setanta set anys, te- nintne ja trenta d'existència la fotografia qu'aquí repro- duhim, ha estat jubilat fa pocs dies, després d'haver educat a tres generacions.

Al *senyor mestre* li varen caure les llàgrimes al arribar l'hora de despedirse dels seus petits dexebls, y la seva emoció va encomanarse als pares y fins als avis dels petits es- colars, avis qu'havien sigut també dexebls del mestre Fargas, essent general l'im- pressió produhida per la ju- bilació d'aquest funcionari públich, qui may va tòrcer la seva voluntat, fermament ca- talana, a les imposicions més ò menys centralisadores de les disposicions superiors.

El *senyor Fargas y Alió*, qui fou un veritable apòstol de l'ensenyansa, ha d'estar sa- tisfet al veure, a les seves ve- lleses, com l'estima aquel po- ble qu'ell anà formant ab sa tasca de formiga feynadora,

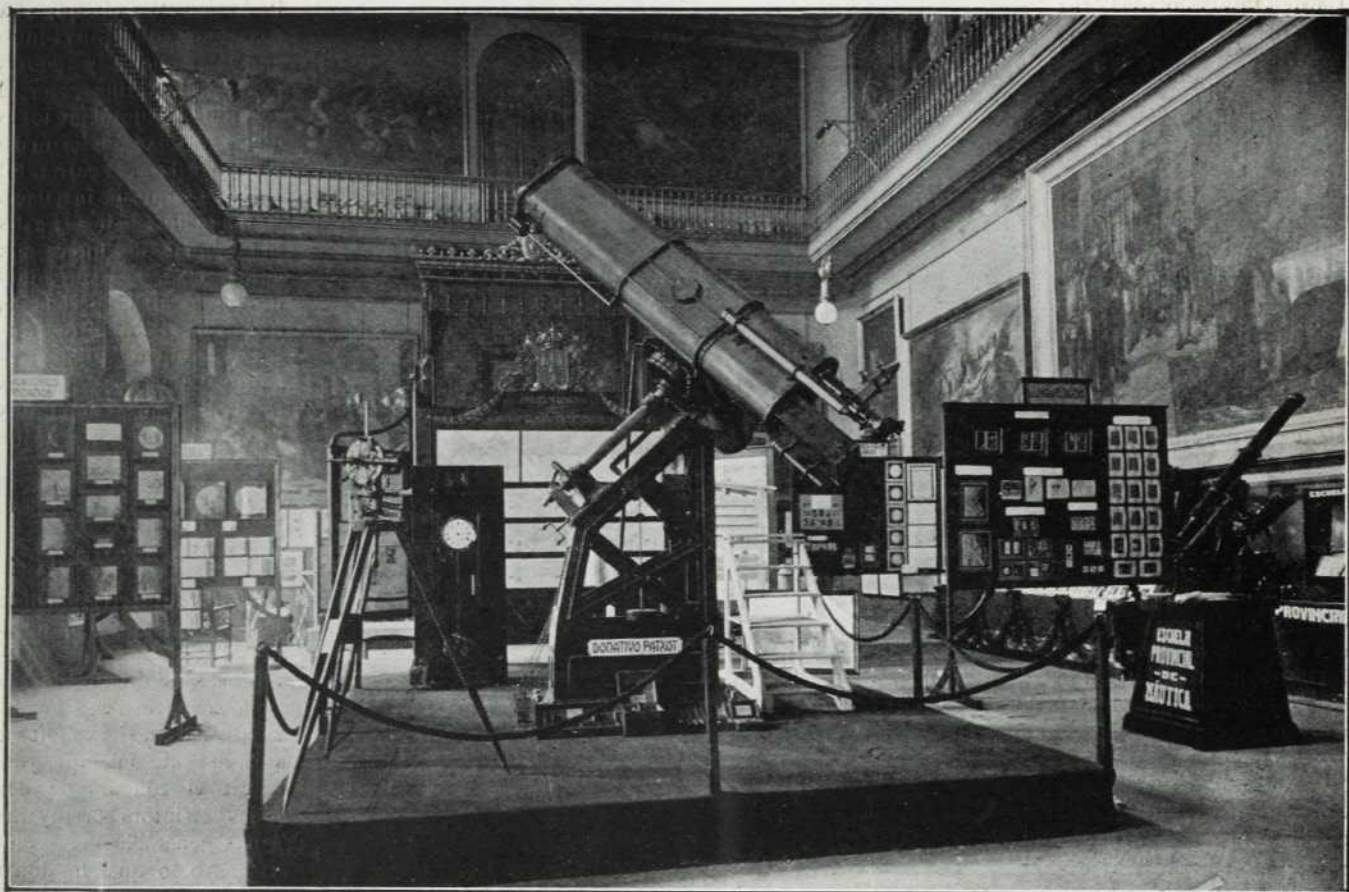

DON EUSEBI FARGAS Y ALIÓ
MESTRE D'ESTUDI DE SANT CARLES DE LA RÀPITA. — (Napoleon f.)

sempre en espera d'un demà de benhauransa patriòtica y social.

Y l'Ajuntament de Sant Car- les de la Ràpita, interpretant el voler y'l sentir d'aquells ve- hins, acordà per unanimitat donar un expressiu vot de gracies al seu estimat mestre públich per l'acert ab que du- rant quaranta anys ha regit l'escola d'aquella ciutat, fentli present de sa més fervorosa estimació y simpatia, a qual manifestació seguiràn sens dubte algunes altres, si no tan valioses y oficials com la es- mentada, més fonda y parti- cularment sentides; que no sempre son les primeres les que arriben al cor dels ho- mes, sinó les que porten un fons de bondat y d'anhel pa- triòtic sense migraments ni regateig, que'n fan esvahir la més pura flayra.

Nosaltres nos honrem ren- dintli homenatge d'admira- ció y respecte, puix no's tro- ben cada dia exemples d'ab- negació y constancia y d'amor a la carrera com el del *senyor mestre d'estudi de Sant Car- les de la Ràpita Don Eusebi Fargas y Alió*, a qui Deu con- servi molts anys de vida.

LA EXPOSICIÓ LLUNAR

INSTALADA EN UNA DE LES SALES DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA, AB LA EQUITORIAL REGALADA PEL SENYOR PATXOT

REVISTA

El Geni de la Comedia Les últimes sessions

L'Adrià Gual ha acabat el seu «Cicle Històric Teatral», obtenint en les dues sessions donades desde que's va publicar l'anterior revista, el mateix èxit qu'en la primera. Tots els personatges dels quals s'ha valgut el Geni de la Comedia en el transcurs dels sigles mitjos fins a entrar en plè Renaxement, han estat evocats pel conferenciant, que'ns n'ha fet heure'l sentit y celebrarne la gracia. Y la reconstitució dels

personatges ha estat completada ab la de l'ambient, lo qual ha ajudat bona cosa a fer complet l'encís.

Està clar que'l públich qu'ha acudit al «Cicle Històric» sense cap antecedent y ab l'única finalitat de divertir-se, no hi ha trobat ben be'l compte; però hi ha hagut, en cambi, una minoria que no ha pogut menys qu'agrahir a n'en Gual el seu esforç en be de la cultura y perdonar els petits defectes que, com en tota empresa en la qual intervenen tants y tan diversos elements, no hi podíen mancar.

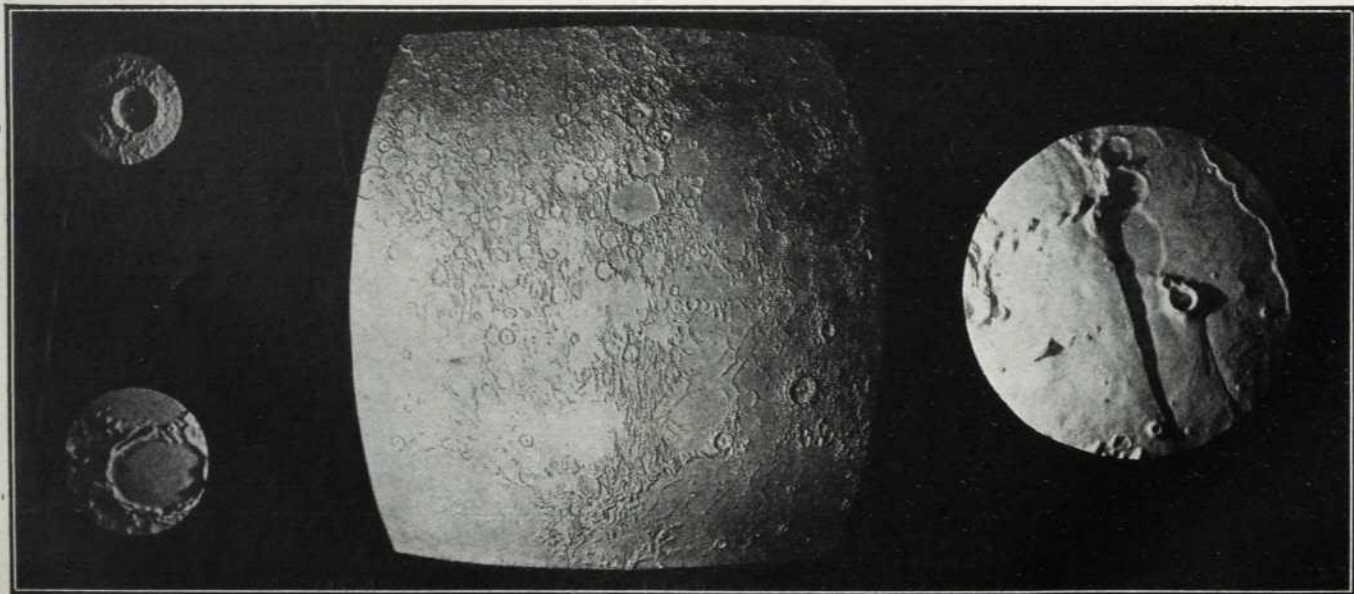
L'Exposició d'estudis llunars

Al paraninf de la Universitat va celebrar-

shi l'acte inaugural de la Exposició d'estudis llunars, meteorologia y instruments que la Societat Astronòmica de Barcelona ha organitzat en una de les sales d'aquell centre docent.

El senyor Rector de la Universitat va presidir acte tan memorable y a ell concorregueren representants de les autoritats, de les associacions científiques y els senyors consuls de les nacions representades a la Exposició.

Aquesta exposició, qu'estarà oberta un mes, pot visitar-se demanant invitacions al secretari de la Societat, en el segon pis de la propia Universitat, y en ella s'hi poden admirar clixés inèdits obtinguts en 1903 y

RELLEUS DE GUIX DE LA REGIÓ DE CÒPERNICH Y PLATÓ. — EL FAMÓS RELLEU DE GUIX DE STUYVAERT ENVIAT PEL ROYAL OBSERVATORI DE BÉLGICA REPRESENTANT UNA QUINTA PART DEL EMISFERI LLUNAR. — RELLEU DE GUIX DE LA REGIÓ DE BIRT. ELS PRIMERS Y L'ÚLTIM FETS PER RENART. — (Ballell, f.)

1908, fets ab el gran equatorial del Observatori de París; una soperba positiva del de Jerkes; una colecció de gran tamany produhida per medi del reflector Crossley del de Lick; altre colecció de imatges sobre cristall enviada per la Reyal Societat de Londres, etz., etz., que la fan ben digne de que los amants de tan bella ciència la visitin ab la detenció que se mereix per tots conceptes y per constituhir una gloria per la nostra ciutat.

Una exposició interessant

La vella ciutat de Vich no vol quedar-se enrera en tot lo qu'afecta a la cultura y perfeccionament del poble català y un día son congressos lo qu'allà hi porta'l món intel·lectual; altre, commemoracions ò centenaris; avuy exposicions.

Actualment en la Casa-Missió dels Pares del Sagrat Cor de Maria d'aquella ciutat hi hà instal·lada una curiosa y molt interessant exposició de productes y coses procedents del Golf de Guinea qu'està cridant l'atenció per lo ben instal·lada y per lo ben documentada qu'està.

EL P. ARMENGOL COLL
ARREGLANT LA EXPOSICIÓ DE PRODUCTES PROCEDENTS DEL GOLF DE GUINEA
INSTAL·LADA A LA CASA-MISSIÓ DELS [PP. DEL SAGRAT COR DE MARIA DE VICH

Es obra casi exclusiva del P. Armengol Coll qui s'ha passat una colla d'anys entre aquelles bones y pobres gentes de la Guinea, sempre recullint y acumulant tot lo que li semblava podia un día ser útil a la seva patria. Ell ha dut a terme la instal·lació y en aquelles mateixes sales hi ha donat una interessant conferencia, detallant aquelles terres ab la pericia del que hi ha viscut, estudiant-les y treient dels datos recullits y de les observacions fetes ensenyances practiques de vera utilitat per el nostre país.

A la memoria d'en Maragall

La Joventut Nacionalista ha celebrat al Palau de la Música Catalana una selectíssima sessió dedicada a la bona memoria d'en Joan Maragall. Però no ha volgut ser sola en l'acte solemne, y ha cercat el concurs de dos grans escriptors pertanyents a una generació més avençada. Ab lo qual ha donat prova d'un respecte qu'haurien de sentir tots els joves envers els seus devaners. Hermós va ser, donchs, que la Joventut Nacionalista

UNA PART DE LA EXPOSICIÓ DE PRODUCTES DEL GOLF DE GUINEA
HONT EL P. ARMENGOL COLL VA DONAR UNA INTERESSANT CONFERENCIA — (Ballell f.)

AYGUA

COLONIA ORIVÉ

Un garrafó, ab 2 litres, s'envia de Logroño previa remesa al autor de pessetes 8'50; per 4 litres, 16 pessetes; franch envàs y ports. **No's torna a omplir els atuell**

RICART VIÑES RODA

DISTINGIT PIANISTA LLEYDATÀ, QUI CADA ANY PER LA FESTA MAJOR
DONA A SA CIUTAT NADIUA UN CONCERT DE BENEFICENCIA
(Gersehel f.)

solicités el concurs d'en Joan Alcover y en Joaquim Ruyra, als quals hem d'agrahir dues magnífiques pàgines en llahor del poeta difunt.

Llurs treballs y una inspirada poesia d'en Joseph Carner, varen ser les úniques pessas noves. Tot lo demás del programa eren obres d'en Maragall, y entr'elles la insuperable traducció de «Eridon y Anima» de Gœthe, bellament interpretada per artistes del Sindicat d'autors, algun dels quals, com la Emilia Baró, s'esqueya a haver figurat en el repartiment de la estrena, aleshores de la campanya del Teatre Intim al de les Arts, avuy destruhit.

L'acte va ser realment digne de bon recort y mereix tenirlo en aquesta revista.

Lyda Borelli

Si ara existís aquella afició al bon teatre qu'any enrera feya de Barcelona una esta-

ció obligada en els viatges de tot gran artista, podríem dir qu'aquesta temporada ha estat gloriosa. En poch temps hem tingut la Regnier, en Le Bargy, la Starace y en Sainati, y ara mateix la Lyda Borelli, actriu italiana joveníssima y ja eminent. Té la edat aproximada de la nostra gloriosa Xirgu, ab la qual no dexa de coincidir en alguns aspectes. Es gentil de figura, flexible de còs, armoniosa de veu y dúctil d'expressió. Veus-aquí per que pot y sab amotillarse a totes les situacions, desde la més altament dramàtica a la més enjogassadament còmica.

La companyia que porta presenta una armonia ben remarcable, figuranthi elements de gran valor artístich y entr'ells els senyors Piperno y Gandusio.

El seu repertori el formen generalment obres franceses contemporànies, genre que escau del tot al caràcter de la major part dels artistes de la colla.

Teatre Català

El Sindicat d'Autors ha clos la seva temporada, sense que'l públich hagi correspost als esforços realitzats per tots els elements que hi han contribuït. En realitat, girant els ulls enrera y recordant les obres estrenades, la persona serena veu la temporada com una de les més normals y equilibrades que de molts anys ens ha ofert el Teatre Català. Y axò s'acompanya ab un esforç meriti-tíssim per part dels actors. Cal observar que la companyia, malgrat alguns artistes excel-lents, no era pas del tot completa, però s'ha d'afegir que la bona voluntat la'n feya sèm-blar molt sovint. Y algunes de les obres es-trenades han tingut una interpretació y una presentació ben justes. «Nausica» d'en Ma-ragall, en primer lloch; y, desseguida «L'es-tiuet de Sant Martí», «El tresor», «En Joan Bonhome», «El despatriat», «El gran Aleix» y altres y altres, ens guardaran de mentir.

Perfumeria y obgetes de tocador
de totes marques y de tots preus.

Quan hagi passat temps y la serenitat regi-ni, creyem que la campanya qu'acaba de cloure'l Sindicat serà recordada ab veritable goig per tots els aymants del teatre.

Les derrerres estrenes de la tanda han estat «Desamor», drama fosch y pessimista d'en Puig y Ferreter y «Dissabte de Gloria» co-medieta optimista y bellugosa d'en Manel Folch, haventse posat entremix una gracio-sa pessa titulada «Vint anys després» y de-guda a n'en Salvador Bonavia.

VI PINEDO de Kola Compost.
Tonih Nutritiu.
Kola, Coca, Guarama, Cacao y Acit-fosforich
Cura: Anemia, Raquitisme, Malalties
nervioses y del Cor, Afeccions gástri-
ques, Digestions difiells, Atonia intes-
tinal. — Indispensable a las senyoras du-
rant l'embras. — Premiat varies Expos.
Sens rival pera nens y vells

El Principal, hont s'ha fet també teatre català, ha tancat igualment les seves portes, dexantnos el bon recort d'uns quants èxits de la Xirgu y el d'unes quantes obres — ori-ginals ò traduhides — qu'es bo haver vist y haver fet entrar en el nostre repertori.

SUSCRIPCIÓ PEL BUST D'EN LLORENTE

ÚLTIMA LLISTA

Jacinto Laporta	5 ptes.	Casal Català (Buenos Aires) .	25 ptes.	Lluís B. Nadal.	5 ptes.
Ramon E. Bassegoda	5 »	Comte d'Artal »	50 »	Joseph Alemany y Borràs	5 »
Jacinto Torres y Reyeto	25 »	Ramon Escasany »	50 »	Antoni M. Alcover	15 »
Círcol Sabadellès	25 »	Manel Escasany »	50 »	Miquel Costa y Llobera.	15 »
Centre Català (Sabadell)	15 »	Antoni de P. Aleu »	50 »	Gustau Gili.	10 »
Lliga Regionalista (Sabadell)	15 »	Joan Bergadà »	25 »	March Rocamora.	25 »
Manel Ribot y Serra (Id.)	10 »	R. Pere Farga »	25 »	Unió Catalanista	10 »
Domingo Martí y Julià	5 »	Martí Dedeu »	20 »	Carles de Fortuny	5 »
Centre Català (Buenos Aires)	100 »	V. Colominas »	10 »	Ramon Miquel y Planas	5 »
		Pere Roca Martí »	5 »	Ateneu Barcelonès	25 »
		Amadeu Soler »	5 »	Andreu Pons y Santacreu	5 »

UN BON

dentrífich es com la bona música. Jamay passa de moda. Axò li passa al LICOR DEL POLO que conta 42 anys de vida y se vent per una sola casa a Madrid, la de Pérez Martín y C.^a (Al-calà, 9) lo menys 30.000 frascos al mes de tan excelent dentrífich, el millor y més barato de tots.

MOSAICHS • E • F • ESCOFET & C

Ronda Sant Pere 8

Fundada 1782.

Quan vulga píldores, prenga les de Brandreth

Purament Vegetals.
Sempre Eficasses.

Curan lo Restrenyement Crònic.

Les Píldores de BRANDRETH, purifiquen la sanch, activen la digestió y netejan lo ventrell y'ls intestins. Estimulan lo fetge y treuen del sistema la bilis y demés secrecions viciades. Es una medicina que regula, purifica y enforteix lo sistema.

Pera'l Restrenyement, Rodeses de cap, Somnolència, Llengua bruta, Fetides del alè, Dolor d'estómac, Indigestió, Dispepsia, Mal del fetge, Icterícia, y'ls des-arreglos que provenen de la impuresa de la sanch, no tenen igual.

DE VENDA EN LES FARMACIES DE TOT LO MÓN

Acòstis lo gravat als ulls y's veurà la píldora entrar a la boca.

B. Brandreth

Fundada 1847.

Emplastos de Allcock

MARCA AGUILA

REMEY UNIVERSAL PER DOLORS

Hontsevilla que's senti dolor apliquishí un emplasta.

Agents a Espanya— J. URIACH & C., BARCELONA

Fosfo.Glicorola

DOMENECH

LECTINAD

MOSTRAS DE FRANCH

PODEROS TONIC RECONSTITUYENT

B. DOMENECH Ronda S^a Pau, 71. BARCELONA

MIDÓ REMY

es el mes pur, el mes blanch y el mes fort de tots els midós pera planxar, del món

De venda a tots els colmadors, drogueries y ultramarins

HOMES

atacats d'enfermetats y debilitat nerviosa, deuen llegir sens falta el llibre premiat del Doctor metge Rumler, tractant de la «*Debilitat nerviosa dels homes*», segons els punts de vista més moderns, ab numerosos gravats y constant de 320 planes. Es un conseller verdaderament pràctic y útil y la millor guia pera arribar a la curació de la extenuació cervell-espinal, dels desordres nerviosos, de les conseqüències de passions perjudicials pera'ls nervis y en tots els cassos de enfermetats específiques. El llibre (en llengua castellana) se remet de franch per la casa editorial, doctor Rumler, Ginebra, 669 (Suïssa), a qui envii pessetes 2, ab segells. Escrigui vosté avuy mateix en espanyol a dit senyor.

VIDA TRIOMFANT

NOVELA PER MIQUEL ROGER

2 pessetes

IMPOTENCIA

DE ABDOS SEXES

Radicalment curada a tota edat per les **PÍLDORES OURANIA**

Nou descubrimet. - Immens èxit

Tractament enèrgich y sens perill.

Curació garantida ab un sol frasc.

Envio discret. Preu del frasc 10 francs.

Frasc ab instruccions per correu. ptes. 12

En Barcelona: VIUDA de SALVADOR ALSINA, - 4, Passatge del Crèdit.

LABORATOIRE NORDERN

— 31, passage du Havre, 31. PARIS. —

HORACIANES

POESÍES DE

Miquel Costa y Llobera

3.ª edició

Dues pessetes

OBRA NOVA

VIDA DE SANTA EULALIA

PER MANUEL CABALLERO

Llibre interessantíssim que deu figurar en la biblioteca de tota familia cristiana. — Un volúm en octau major, de mes de 250 planes, 2 pessetes.

De venta en la Tipografia Catòlica, Pi, 5. — Hormiga de Oro, Plassa de Sta. Agna, 26. — Subirana, Portaferriusa, 14. — Verdaguer, Rambla del Centro, 5. — Puig, Plassa Nova, 5. y demés llibreries.

Chassaigne Frères

PIANOS AUTOPIANISTAS

PASSEIG DE GRACIA, 38. - Teléfono 2363

Construits per complert en sos tallers

Patent 50277 = 65 notes y Registre de melodía

Solits, artistichs y de facil maneig

Preu fixo: 2500 pessetes

Pera apreciar ses bones qualitats poden llogarse durant tres mesos abans de comprarlos

Gran assortit de Rolls Aeolian C^o - F. I. R. S. T. - Imperial